

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Rok XVIII: 2020

Nr 8 (622)

Data odczytu: 19.02.2020 r.

Data wydania: 19.02.2020 r.

1169. spotkanie

Edmund Węsierski

Historia ks. kan. Antoniego Węsierskiego oraz jego rodziny i spokrewnionych kuzynów

Urodził się 4 marca 1881 roku w Pierszczewie, syn Jana Wilhelma Fryderyka Węsierskiego i Matyldy z d. Wolf. Rodzice posiadali największy wówczas majątek w tej wsi. Byli spadkobiercami rycerskich dóbr. Z szesnastu dzieci Jana i Matyldy tylko 4 chłopców przeżyło: Józef 1876 r., Hubert 1878 r., **Antoni 1881 r.** oraz Leon 1886 r.

Antoni Kazimierz po pierszczewskiej szkole, gdzie nauka była prowadzona w języku niemieckim a religia w języku polskim (2 klasy mieściły się w posesji należącej do Węsierskich, tam również mieszkał nauczyciel) oraz po przedłożeniu świadectwa i opinii księdza proboszcza ze Stężycy od dnia 21 kwietnia 1892 roku stał się uczniem Kolegium Marianum w Pelplinie. Było to liceum dla młodzieży katolickiej, które przede wszystkim przygotowywało chłopców do dalszej nauki w Seminarium Duchownym. W 1898 roku przeniósł się na własną prośbę do Chełmna, gdzie podjął naukę w Królewskim Gimnazjum Katolickim w dawnym budynku Akademii Chełmińskiej, która nauczala od 1554 r. do 1772 r.. Aby zdać maturę uczniowie uczyli się przedmiotów, które już były znane z Kolegium Marianum: języka niemieckiego, greckiego, francuskiego, hebrajskiego oraz polskiego, (który stopniowo był usuwany z programu), matematyki, fizyki, geografii, religii.

Uczniowie o orientacji polskiej należeli do tajnego związku Filomatów. Wzorem do naśladowania była tajna organizacja Filomatów i Filaretów wileńskich. Zadaniem związkowców

Ks. Antoni Węsierski

było zaszczepienie wśród młodzieży uczucia czystej moralności oraz zachęcanie do nauki historii ojczystej, poprzez naukę oświecać się i oświecać także młodzież polską. Niestety władze pruskie dowiedziały się o nielegalnych spotkaniach i na mocy § 128 kodeksu karnego „Za udział w związku, którego istnienie ma być tajne i przyrzeka się bezwarunkowe posłuszeństwo dowódcom, należy karać członków więzieniem do sześciu miesięcy a założycieli od jednego miesiąca do roku więzienia. Urzędników należy pozbawić prawa wykonywania zawodu”. W Pruskim Sądzie Ziemskim w Toruniu pociągnięto do odpowiedzialności 60 uczniów. Kiedy wstąpił do tajnego związku i co tam robił uczeń Antoni nic nie wiemy, ponieważ oskarżony Anton von Wensierski (1 tydzień więzienia) nic nie zeznał a natomiast oskarżony Franz Wolski oświadczył (uniewinniony), że nie należał do związku, ani nie wiedział o jego istnieniu. Oskarżony

Pocztówka z Pierszczewa z 1902 roku od Leona Węsierskiego

Leo von Borowski zeznał, że był członkiem i nauczał młodszych, ale nie wie, kto go przyjął do związku i myślał, że to wolno w państwie cywilizowanym (3 tygodnie więzienia). Nazwiska w podanej formie z partykułą von przed nazwiskiem Borowskiego i Węsierskiego zostały skreślone na pierwszej stronie aktu wyroku zatwierdzonego przez Trybunał Rzeszy w imieniu cesarza Wilhelma II. Szeroko na ten temat pisała *Gazeta Toruńska* i *Gazeta Grudziądzka*. *Dziennik Poznański* donosił, że „młodzież, która zapełniła siedem ław sali sądowej wyglądała imponująco a twarze ich były spokojne, pogodne i nic nie wskazywało, że są to groźni przestępcy”. Kilku z nich nie miało ukończonych 18 lat. Przed wejściem na salę sądową oskarżeni brali udział we mszy i także przystępowali do komunii, co ich wzmacniało duchowo. 12 września zakończyły się „popisy” sędziów i prokuratorów w sądzie. 15 września rozpoczęła się nauka w Gimnazjum w Chełmnie.

Niestety wszyscy skazani nie zostali już uczniami wymienionej szkoły. Borowski, Gramse, Węsierski, Wyczyński udali się do Lwowa i tam z otwartymi rękoma przyjął ich biskup lwowski. Wysłano za nimi listy gończe i wówczas powrócili do rodzinnych stron, aby odbyć kary więzienia. Węsierski w gimnazjum lwowskim zdał egzamin dojrzałości z wyróżnieniem. Po maturze dalszą naukę odbywał w Seminarium Duchownym we Lwowie. 1 sierpnia 1906 r. otrzymał święcenia kapłańskie i jednocześnie rozpoczął studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Jana Kazimierza we Lwowie. Po studiach był wikarym w Kołomyi, Brodach, Radziejowie i Podchajcach. Powołany do wojska austriackiego, służył jako kapelan. Udzielał ostatniego namaszczenia żołnierzom rannym i umierającym

Grób ks. A. Węsierskiego

na pierwszej linii frontu. W stopniu majora zakończył służbę w 1918 r.,

za odwagę odznaczony został: Krzyżem Zasługi dla Duchownych Wojskowych, Złotym Medalem Zasługi Wojskowej z mieczami, Krzyżem Wojskowym Cesarza Karola I oraz Orderem Czerwonego Krzyża. W 1918 r. wstąpił do Wojska Polskiego jako kapelan wojskowy, gdzie także udzielał posługi pasterskiej konającym żołnierzom i rannym. Po wojnie z Rosją Sowiecką powołany został do 12-tej Dywizji Piechoty w Tarnopolu. Ze względu na stan zdrowia przeniesiony do rezerwy i w 1922 r. został mianowany proboszczem w Sasowie nad Bugiem koło Złoczowa. W połowie 1942 roku ukrywał się przed banderowcami z UON w wieży kościelnej. W wyniku denuncjacji został aresztowany przez Gestapo i uwięziony w Złoczowie, Tarnopolu oraz Zbarażu. Po odbyciu kary ukrywał się w Łąkach Górnych koło Tarnowa, w klasztorze w Leżajsku oraz we Lwowie. Dnia 30 marca 1945 roku powołany został ks. kanonik Antoni do pracy w kościele Szadłowickim koło Inowrocławia. Przy pomocy parafian doprowadził kościół do porządku, naprawił szkody wojenne. W uznaniu za pracę w diecezji lwowskiej miał prawo noszenia rakiety i mantoletu. Korzystał z leczenia sanatoryjnego, lecz po długiej chorobie zmarł dnia 29 czerwca 1955 roku. Pochowany na cmentarzu w Szadłowicach.

Kościół w Sasowie

Dzieje 3 braci ks. kan. Antoniego Węsierskiego oraz spokrewnionych kuzynów

Józef Bonifacy poślubił Julianę Gostomską (otrzymał majątek). Mieli 7 dzieci, najmłodszy z rodzeństwa 20 letni Zbigniew poległ na froncie rosyjskim, będąc żołnierzem Wehrmachtu.

Hubert Marcei poślubił Annę Kijora, kupił gospodarstwo w Plachtach, gdzie na świat przyszło 7-miu synów. Hubert w pierwszej wojnie powołany do wojska pruskiego został ranny, jako jedyny z plutonu przeżył, kula ckmu utkwiała w Biblii, którą miał schowaną pod mundurem. Z rosyjskiej niewoli wrócił do Placht, zajmował się nie tylko gospodarstwem, ale piastował urząd wójta w Garczynie. We wrześniu 1939 r. rodzina wysiedlona na majątek Frau Braunek do Garczyna, gdzie zamieszkali w tartaku Milonki. Syn Edwin ukończył szkołę handlową, działał w konspiracji, zbiegł do Warszawy i tam pod innym nazwiskiem pracował w sklepie. Żołnierz AK po powstaniu został aresztowany i wywieziony do Austrii. Tam z innymi towarzyszami zbiegł do Austrii i następnie do Francji. Po wyzwoleniu Francji wstąpił do Armii Polskiej w Szkocji. Poznał tam Janinę Kołodziej z plutonu żandarmerii (była w AK i po powstaniu umieszczona w obozie w Niemczech). Po ślubie oboje zamieszkali w Kanadzie, gdzie pracował przy obsłudze technicznej lotniska pasażerskiego. Syn Kazimierz w Mississauga posiada dużą piekarnię polską. Natomiast syn Huberta Brunon uczęszczał od Seminarium Nauczycielskiego w Kościerzynie i powołano go do pełnienia roli nauczyciela w wiejskiej szkole podstawowej w Charkawiczach niedaleko Białegostoku. Powołany do wojska polskiego jako ppor. intendenty (wcześniej odbył szkolenie wojskowe), dostał się do rosyjskiej niewoli, internowany w Starobielsku i tam zastrzelony. Syn Huberta Antoni powołany po Szkole Rolniczej do PAL w Grudziądzu jako plutonowy brał udział w akcji wojskowej „Zaolzie”.

W 1939 roku ranny w bitwie pod Jabłonowem koło Grudziądza, osadzony w obozie niemieckim w Łodzi. Następnie pracował jako robotnik w tartaku Milonki. D-ca oddziału TOW Gryf Pomorski, po wpadce został aresztowany i umieszczony w obozie koncentracyjnym w Stuthoffie. Uciekł z „Marszu Śmierci”. Rosjanie umieścili go w lazarecie w Lęborku i po kuracji wrócił do Placht i tam założył rodzinę. Lubomir syn Huberta ślubował w 1945 r. Radzisławie Lidzbarskiej w Szadłowicach, gdzie proboszczem był stryj Antoni Węsierski. Zamieszkali w Toronto w Kanadzie. Syn Huberta Kazimierz po wojnie został powołany do KBW, skierowany został do Bieszczad i tam w stopniu kaprała zakończył służbę. Po ślubie zamieszkał w Bydgoszczy. Syn Huberta Hubert po ślubie zamieszkał w Chojnicach, inż. mechanik pracował w PR-MPZ. Stanisław syn Huberta założył rodzinę i zamieszkał w szkole podstawowej w Dąbrówce Tczewskiej, gdzie był kierownikiem.

Leon Stanisław po ukończeniu 4 letniej szkoły jako młody chłopiec rozpoczął naukę 20.04.1897 r. w Kolegium Marianum w Pelplinie. Został powołany do wojska pruskiego w Poznaniu, gdzie służył w pruskim 2 regimencie konnym jako oficer. Po I Wojnie zatrudniony został jako administrator majątku w Rąbinu u hrabiego Chłapowskiego z Turwii. Będąc jeszcze kawalerem zamieszkała na majątku z nim jego matka Matylda wówczas już wdowa. Samotny kawaler nie mógł zajmować stanowiska zarządcy. W 1925

roku ślubował Józefie Bertrandt z Wysina. W Rabinie przyszły na świat 2 córki Teresa i Maria a w Przygodzicach Barbara, gdzie na początku lat 30. XX w. zarządzał hrabstwem Michała Radziwiłła. Córka Teresa poślubiła Czesława Biernata. Prof. dr filozofii Czesław Biernat był dyrektorem Państwowego Archiwum w Gdańsku, także wykładowcą uniwersyteckim. Natomiast żona pracowała w archiwum na kierowniczym stanowisku. Leon Stanisław z żoną i córkami zamieszkał w Inowrocławiu, gdzie był właścicielem gospodarstwa ogrodniczego. Zmarł na początku lutego w 1945 r. w Inowrocławiu.

Częstym gościem w Pierszczewie był ks. Józef Czapiewski (proboszcz parafii Swornegacie). Jest on kuzynem żony brata Józefa Julianny, której matka jest z d. Pozorska – siostra matki ks. Czapiewskiego. Ks. Czapiewski należał także do Filomatów w gimnazjum chojnickim. Aresztowany w 1939 r. za działalność patriotyczną, po ciężkich męczarniach w różnych gestapowskich katowniach, żywot zakończył w obozie w Sachsenhausen.

Leon Borowski także przyjaciel Antoniego Węsierskiego, który razem z nim kształcił się we Lwowie powrócił na Pomorze i będąc proboszczem w Piecach został aresztowany przez gestapowców w 1939 roku. Po ciężkich męczarniach został zastrzelony w Lesie Szpegawskim (koło Starogardu Gdańskiego). Jego brat Czesław Borowski przed wojną z rodziną mieszkał w Grudziądzu w kamienicy na piętrze przy aptece „Pod Łabędziem”, Rynek Gł. 21. Był stomatologiem w wojskowym szpitalu. Dom Borowskich w Borowcu niedaleko Stężycy jest zamieszkały przez inną rodzinę, która przed wojną kupiła ich posiadłość ziemską. Przy drodze niedaleko domu stoi figura Chrystusa, którą postawili w 1910 roku Borowscy.

Kuzyn ks. Antoniego Józef ur. 1869 r. w Kościerzynie jest synem Teofila, który jest bratem Jana z Pierszczewa, ojca Antoniego. Józef studiował w Berlinie i tam został powołany do pracy jako sekretarz w Reichskanzlei. Kancelaria Rzeszy mieściła się w dawnym pałacu namiestnika Księstwa Poznańskiego księcia Antoniego Radziwiłła. Miał ośmioro dzieci. Syn jego Franz v. Tessen-Wesierski po maturze postanowił zostać księdzem katolickim. Studiował teologię i filozofię we Wrocławiu. Ksiądz prof. dr

10 Kurier 3 PAŹDZIERNIKA 2008 r.

SZCZECIŃSKI

WSPOMNIENIA

Kto pamięta ks. prof. Franciszka Tessen-Węsierskiego?

Kapłan najtrudniejszych czasów

NIEWIELE mówiło się dotychczas w Szczecinie o ks. prof. Franciszku Tessen-Węsierskim, choć przeżył tu najtrudniejsze czasy. Przez długie lata na jego grób nikt nie zaglądał. W ubiegłym roku Stowarzyszenie na rzecz Cmentarza Centralnego zbierało pieniądze na jego renowację. Dziś (piątek) odnowiony nagrobek zostanie poświęcony.

KSIĄDZ prof. Franciszek von Tessen-Wesierski pochodził ze znanej rodziny kaszubskiej, dziś już w Polsce bardzo nielicznej. Do XVII w. stary szlachecki ród pomorski von Tessen znany był na Rugii, a od XIV w. także w okolicach Pyrzyce i Słupska. Wesiercy ze jego linii spolonizowana, która w XVIII w. nabyła kaszubską wieś Węsiory koło Kościerzyny. Jej potomkowie są dziś w Ameryce, niewielu w Niemczech. Kilka linii rodu von Tessen wygasło.

Franciszek von Tessen-Wesierski urodził się 22 grudnia 1869 r. w Kościerzynie (niem. Berendt). Gimnazjum ukończył w Berlinie, a następnie studiował na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1894 r. przy-

jął święcenia kapłańskie z rąk kard. Georga von Koppa, biskupa wrocławskiego, bliskiego współpracownika papieża Leona XIII. Rok później obronił habilitację z historii Kościoła, poświęconą biskupom Szelewicku, a następnie, do roku 1932, był profesorem tytularnym i nadzwyczajnym w Katedrze Teologii Fundamentalnej Uniwersytetu Wrocławskiego. Znane były jego książki poświęcone średniowiecznemu niemieckiemu kronikarzowi Adamowi Bremeńskiemu, podstawom rozumienia cudu u św. Tomasza z Akwinu, głównym faszom rozwoju pojęcia „autorytet” oraz istocie i znaczeniu wątpliwości. Był autorem licznych artykułów i recenzji prac naukowych.

Ks. prof. Franciszek Tessen-Wesierski, zdjęcie z lat wrocławskich

W 1932 r. przeszedł na emeryturę i zamieszkał w Szczecinie przy ówczesnej Friedrich-Karl-Strasse 15 (dziś Józefa Piłsudskiego). O jego życiu w tamtych latach nie wiadomo.

Po wojnie, gdy Szczecin objęła Polska, ks. prof. Franciszek Tessen-Wesierski współpracował z Instytutem Bałtyckim. Został kapłanem

kościół św. Jana Chrzciciela. Miał też chyba jakieś związki z dzisiejszą diecezją zielonogórsko-gorzowska, bo figuruje na liście zmarłych kapłanów, którzy w niej pracowali. Chorował. O zapewnienie mu pomocy, opieki i emerytury zabiegał u władz miejskich minister przemysłu i handlu Eugeniusz Kwiatkowski.

Ks. Franciszek Tessen-Wesierski zmarł 7 stycznia 1947 r. Został pochowany na Cmentarzu Centralnym, na nowo utworzonej wtedy kwaterze 2b, w miejscu, gdzie stał pomnik członków Szczecińskiego Towarzystwa Gimnastycznego, poległych podczas pierwszej wojny. Zachowały się resztki pomnika.

1 listopada ubiegłego roku Stowarzyszenie na rzecz Cmentarza Centralnego zbierało pieniądze na renowację pomnika ks. Franciszka Tessen-Wesierskiego. Odnowiły go firmy: Wojciecha Hery ze Szczecina i „Cerber” z Widzina koło Kobylnicy. Prace konserwacyjne przepr-

wadziły Ewa Palacz i Katarzyna Kountry-Giedrys.

O ks. Franciszku Tessen-Wesierskim wciąż wiadomo bardzo niewiele, mimo że wymieniają go światowe encyklopedie katolickie. Być może wśród najstarszych mieszkańców Szczecina są ludzie, którzy go spotkali i pamiętają. Miał młodszego brata Stanisława, który też był księdzem.

Bogdan TWARDOCHLEB

Dziś (piątek) na Cmentarzu Centralnym zostanie poświęcony Krzyż Pionierów Szczecina i odnowiony nagrobek ks. Franciszka Tessen-Wesierskiego. Uroczystości, które rozpoczną się o godz. 14, uświetni Zespół Wokalistów i Kameralistów „Camerata Nova” pod dyktando Eugeniusza Kusa. Zapraszają: Rada Miasta Szczecin, Zakład Usług Komunalnych, Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków i Stowarzyszenia na rzecz Cmentarza Centralnego.

Franciszek Węsierski był wykładowcą Uniwersytetu Wrocławskiego a także nauczał na wydziale Teologii Katolickiej w latach 1898-1932. Po przejściu na emeryturę zamieszkał w Szczecinie u swej siostry Marii Grodzkiej. Jego olbrzymie zbiory starych ksiąg nie tylko o tematyce religijnej znajdują się w bibliotece w Paradyżu przy Seminarium Duchownym. Po wojnie pozostał w Szczecinie i udzielał się społecznie. Zmarł 7 stycznia 1947 r., pochowany na cmentarzu centralnym w Szczecinie. Jest w encyklopedii religijnej „THE NEW SCHAFF-HERZOG”. Jego życiorys został opisany pod hasłem: TESSEN WESIERSKI, FRANZ VON. Brat jego Stanisław imię zakonne Kazimierz, dominikanin, 7 lat studiował teologię i filozofię.

Die Aleratio Simonis Iudai . . . auf ihre Quellen Geprüft, Berlin, 1890; C. A. H. Kellner, *Chronologia Tertullianae supplementa*, Bonn, 1890; E. Noeldchen, *Tertullian*, Gotha, 1890; G. Rauch, *Die Einfluss der stoischen Philosophie auf die Lehrbildung Tertullians*, Halle, 1890; F. Cabrol, *Tertullian selon M. Courdozeaux*, Paris, 1891; H. G. Voigt, *Eine verschollene Urkunde des antinomistischen Kampfes*, Leipzig, 1891; M. Klusmann, *Excerpta Tertulliana in Isidori Hispaniensis etymologia*, Hamburg, 1892; K. H. Wirth, *Der "Verdienst"-Begriff bei Tertullian in der christlichen Kirche entwickelt*, Leipzig, 1892; C. T. Cruttwell, *Literary Hist. of Early Christianity*, 2 vols., London, 1893; G. Esser, *Die Seelenlehre Tertullians*, Paderborn, 1893; J. E. B. Mayor, *Tertullian's Apology in Journal of Philosophy*, xxi (1893), 259-295; H. Gomperz, *Tertullianus*, Vienna, 1895; E. Rolfs, in *TU*, xii, 4 (1895); K. Werber, *Tertullians Schrift De spectaculis in ihrem Verhältnis zu Varros Rerum divinarum libri*, Teschen, 1896; M. Winkler, *Der Traditionsbegriff des Urchristentums bei Tertullian*, Munich, 1897; P. Wolf, *Die Stellung der Christen zu den Schauspielen nach Tertullians Schrift De spectaculis*, Vienna, 1897; E. M. Gaucher, *L'Apologie de Tertullien*, Auteuil, 1898; J. Stier, *Die Gottes- und Logos-Lehre Tertullians*, Göttingen, 1899; F. Kattenbusch, *Das apostolische Symbolum*, ii, 53 sqq., Leipzig, 1900; P. Moncaux, *Hist. littéraire de l'Afrique chrétienne*, vol. i, Paris, 1901; E. von der Goltz, *Das Gebot in der ältesten Christenheit*, pp. 279 sqq., Leipzig, 1901; A. Bihlmair, *Die Beteiligung der Christen am öffentlichen Leben in vorkonstantinischer Zeit*, Munich, 1902; C. H. Guignebert, *Tertullien. Étude sur ses sentiments à l'égard de l'empire et de la société civile*, Paris, 1902; K. J. Neumann, *Hippolyt von Rom in seiner Stellung zu Staat und Welt*, vol. I, Leipzig, 1902; A. d'Alès, *Theologie de Tertullian*, Paris, 1905 (excellent); W. Volpert, *Tertullians dogmatische und ethische Grundanschauung*, Gütersloh, 1905; B. B. Warfield, in *Princeton Theological Review*, 1905, pp. 529-535, 1906, pp. 1-36, 145-167; K. Adam, *Der Kirchenbegriff Tertullians*, Paderborn, 1907; Krüger, *History*, pp. 256-280 et passim; Bardenhewer, *Geschichte*, pp. 39, 41, 310 sqq., 365; idem, *Patrologie*, pp. 157-167, Eng. transl., St. Louis, 1908; Cellier, *Auteurs sacrés*, ii, 1-86.

TESCHENMACHER, tesh'en-mär'er, **WERNER**: Reformed pastor and Annalist; b. at Elberfeld (25 m. n.e. of Cologne) Sept. 13 (old style), 1590; d. at Xanten (32 m. n.w. of Düsseldorf) Apr. 2, 1638. He was educated at the Reformed schools at Herborn, 1601-06, and received his master's degree at Heidelberg in 1609; was pastor of a circuit of churches in the government of Jülich, 1611-13; at Sittard in the Netherlands, 1613-15; at Elberfeld, 1615-17; at Cleves, 1617-23; and court preacher at Emmerich for the government of Brandenburg, 1623-32. After the Spanish occupation the Reformed in the vicinity of Jülich, Berg, and Wesel were driven from their churches in consequence of an edict of Nov. 3, 1625, and Teschenmacher was instrumental in gaining an intervention on the part of the Netherlands states-general, and the restoration of the churches. Two of Teschenmacher's works were printed: *Repetitio brevis catholica et orthodoxa religionis* (Wesel, 1635), containing brief historical and dogmatic parts; and *Añales Clivias Julias Montium . . .* (Arnheim, 1638). His most valuable work was *Annales ecclesiastici reformationis ecclesiarum Clivias, Julias, Montium*. The original manuscript, dedicated under date of 1633, has disappeared, but was used by J. D. von Steinen, who incorporated more than one-fourth into his *Beschreibung der Reformationgeschichte des Herzogthums Cleve* (1727). A copy of the manuscript is preserved in the royal library at Berlin. The work, though lacking in perspective and a knowledge of political surroundings, yet is distinguished by learning and

conscientiousness, and the immediate use of rare manuscript sources; and it is of much local interest. (E. SIMONS.)

BIBLIOGRAPHY: W. Harless, in *Zeitschrift des bergischen Geschichtsvereins*, xxviii, 207 sqq.; idem, in *A.D.B.*, vol. xxxvii.; E. Simons, in *Theologische Arbeiten aus dem rheinischen wissenschaftlichen Prediger-Verein*, new series, iii (1899), 70 sqq.; A. Lorenz, *Die alte reformierte und die neue evangelische Gemeinde*, pp. 68 sqq., Grevenbroich, 1905.

TESSEN-WESIERSKI, FRANZ VON: German Roman Catholic; b. at Berent (30 m. s.w. of Danzig), West Prussia, Dec. 22, 1869. He was educated at the University of Breslau (Lic. Theol., 1894), where he became privat-docent in 1895, first for church history and later (1897) for apologetics. Since 1899 he has been associate professor of the latter subject in the same institution, and in 1900 was given charge of the courses in philosophical and theological propædeutics. He has written *Die Grundlagen des Wunderbegriffs nach Thomas von Aquin* (Paderborn, 1899); and *Der Autoritätsbegriff in den Hauptphasen seiner historischen Entwicklung* (1907).

TEST ACT: The name commonly applied to an act of parliament passed in 1673, formally entitled "An Act to Prevent Dangers from Popish Recusants," which extended the provisions of the Corporation Act (q.v.) to public offices in general. It disqualified for all offices, civil or military, those who had not taken the oaths of allegiance and supremacy, received the sacrament according to the rites of the Church of England, and renounced the doctrine of transubstantiation. It was partly the result of intrigues within the Cabal, forwarded by Shaftesbury with the intention of driving Clifford from office, and partly aimed at the duke of York (later James II.), who was then high admiral. William of Orange declared in favor of its principle, and it was maintained by both whigs and tories, until both acts were repealed in 1828 on the motion of Lord John Russell.

TESTAMENTS OF THE TWELVE PATRIARCHS. See PSEUDEPIGRAPHA.

TESTAMENTUM DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI: A church order of the fifth century. The Testament was written originally in Greek, but is not extant in that language. A Syriac translation from the Greek was made by Jacob of Edessa in 687. An Arabic version exists, taken from a lost Coptic translation. Analogous to the Arabic is an Ethiopic translation. Fragments of the liturgy may be looked for in many manuscripts, since a few prayers were long in use, partly to the present time. A fragment, the description of Antichrist, exists in Latin, which may, however, antedate the Testament. In the Arabic and Syriac the Testament appears as the first part of an octateuch entitled *Clementia*. The division into eight books was in imitation of the Apostolic Constitutions which apparently it was to replace, and as such found place among the books of the Bible in manuscripts. Nothing certain is known of the age and origin of the octateuch; it was received in various oriental legal collections.

The contents of the Testament are arranged in three parts, loosely connected: an apocalypse, i.

Węsierscy

z Pierszczewa ponieśli olbrzymie koszty rzeźby przedstawiającej św. Weronikę, która trzyma chustę w rękach i klęczy przed Jezusem z krzyżem. Rzeźba ta znajduje się w kaplicy Kalwarii Wielewskiej, która stoi na najwyższym wzniesieniu. Mała Kapliczka z figurą Matki Boskiej została zbudowana obok ich domu przy drodze w Pierszczewie a posiadała ona także sygnaturkę dzwonu, którą przywiózł ze Lwowa ks. Antoni. W Pierszczewskim mieszkaniu znajduje się „izba pańska”, gdzie stoi pianino, są stare zabytkowe meble z piecem kafłowym i oczywiście na ścianie wisi obraz Kościuszki, który był patronem tajne-

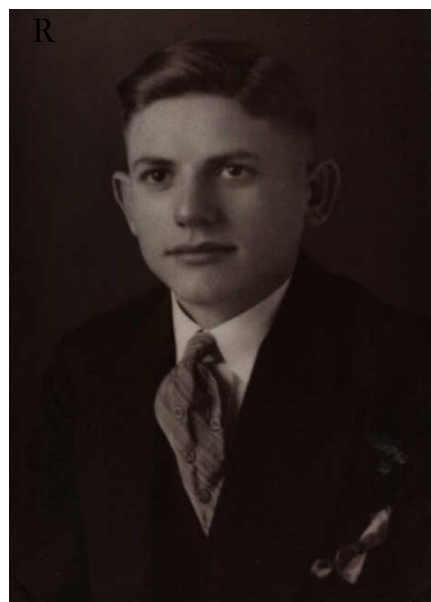
go koła filomackiego w Pierszczewie. Miejscowa młodzież korzystała z książek Filomatów, z których także korzystał Antoni.

Kuzyni Antoniego z Berlina, po prawej stoi ks. Franciszek Węsierski

Grób ks. Franciszka
Tessen-Węsierskiego

Bratanek ks. Węsierskiego
Brunon Węsierski, zamordowany
w Starobielsku

Rodzice ks. Antoniego Jan i Matylda będąc w 1910 r. w Sądzie w Kartuzach oświadczyli, że nie znają języka niemieckiego tylko polski, obecny był tłumacz przysięgły.

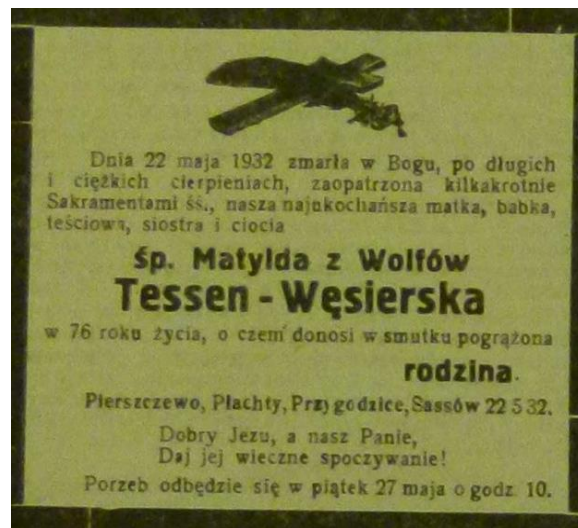
Nagrobek Jana i Matyldy w Stężycy

Jan i Matylda z synami, od lewej Hubert, Antoni, Józef i Leon

Pańska izba

Klepsydra i zbiorowe zdjęcie z pogrzebu Matyldy Tessen-Węsierskiej

Boża Męka w Pierszczewie

Ks. Antoni Węsierski i obraz namalowany przez kuzyna księdza

Ks. Antoni Węsierski

Brat Leon Węsierski

Fragment pieśni akademików warszawskich,
słowa: Edmund Wasilewski (1814-1846).

Zgasły dla nas nadziei promienie!

Albo lepiej precz z bronią, nożami,
Bo z nas każdy nożowi zazdrości.
My pragniemy własnymi zębami
Szarpać ciało i kąsać do kości.

Czas już skargi i żale porzucić,
Bo wstyd czoła już do nich nam pali,
Czyż nie lepiej się zemstą rozjuszyć
W krwi niemieckiej i ścierwach moskali.

W noc spokojną do domów wpadniemy,
Gdzie szczęśliwi cichemi śpią snami,
Naszą pieśnią ich spokój skłócimy,
Niech się zbudzą, niech idą za nami.

Pieśń „Do Orla” (fragment).

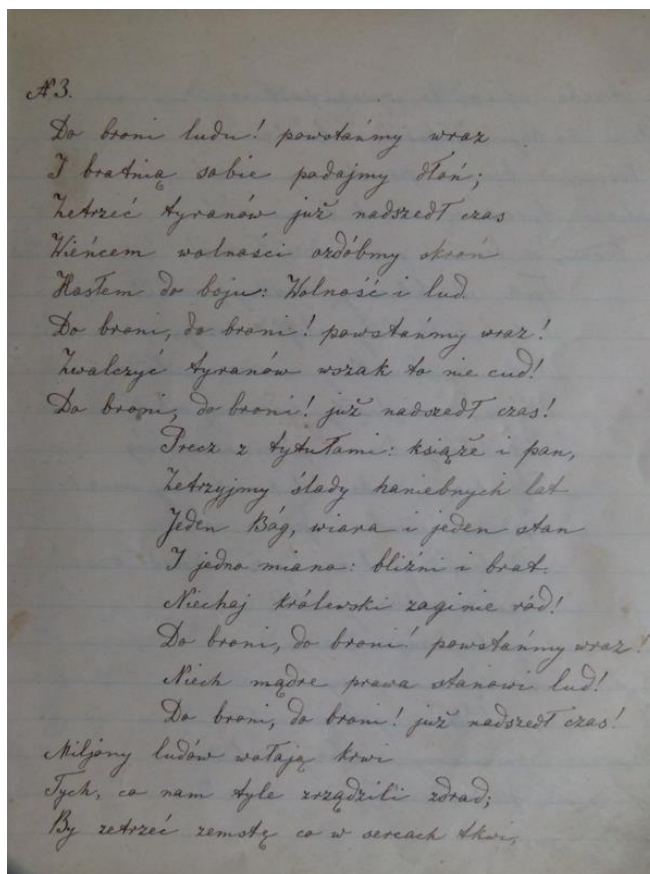
Spal biały orle spal.
Wrogów twoich pyszny gmach,
Niech wszędzie rozniesie strach,
Zardzewiała stal (bis 3 razy)

Złam biały orle złam
Wrogów twoich ostry miecz
A potem do piekła wlec
Niechaj jęczą tam (bis 3 razy)

Fragment pieśni Stefana Witwickiego
(1801-1847), parafraza „Mazurka
Dąbrowskiego”.

Jeszcze Polska nie zginęła, kiedy my
żyjemy;
Co nam obca moc wydarła, mocą
odbierzemy.
Co wszczęła rozpacz, to dokona męstwo,
Marsz, marsz Polacy! Bóg nam da
zwycięstwo.

(4 zwrotka) Ziemia naszych

Prapradziadów, ziemio krwią zlaną,
Jużeś nasza, już innego mieć nie będziesz pana.
Do broni bracia! Do broni! Do broni!
Pod świętym znakiem Orła i Pogoni!

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, Janusz Hinz. Logo KMDG wykonał Grzegorz H. Rygielski.